

บทที่ 3

สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ สังคม และการผลิต

การศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ สังคม และการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ่ายของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไปและสภาพการผลิตของกลุ่มสมาชิก โดยมีรายละเอียดดังนี้

สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์

อาณาเขตที่ตั้งและการแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของประเทศไทย เส้นรุ้งที่ 16 องศาเหนือและเส้นแวงที่ 99 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,027 ฟุต (310 เมตร) โดยทั่วไปแล้วลักษณะพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่เป็นป่าละเมาะและภูเขา มีที่ราบอยู่ตอนกลางตามสองฟากฝั่งแม่น้ำปิง มีภูเขาสูงที่สุดในประเทศไทยคือ คอยอินทนนท์ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 750 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 20,107.057 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 12,566,910 ไร่ โดยจำแนกเป็นพื้นที่ป่าไม้ 8,787,656 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 69.93 ของพื้นที่จังหวัด เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 1,611,283 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.82 ของพื้นที่จังหวัดและพื้นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ อีก 2,167,971 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.25 ของพื้นที่จังหวัด โดยจังหวัดเชียงใหม่จะแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 22 อำเภอ เช่น อ.จอมทอง อ.ฮอด อ.สันทราย อ.สันกำแพง อ.แม่อาว อ.ฝาง เป็นต้น และประกอบด้วย 2 กิ่งอำเภอ 204 ตำบลและ 2,001 หมู่บ้าน (สำนักงานจังหวัดจังหวัดเชียงใหม่, 2548)

อำเภอจอมทองตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยอยู่ห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่เป็นระยะทาง 60 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (ถนนเชียงใหม่-ฮอด) มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 711.297 ตารางกิโลเมตรหรือ 444,561 ไร่ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูงและที่ราบเชิงเขา โดยอำเภอจอมทองแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบล 1 เทศบาล และ 99 หมู่บ้าน ประกอบด้วยตำบลบ้านหลวง ตำบลข่วงเปา ตำบลสบเตี๊ยะ ตำบลคอยแก้ว ตำบลบ้านแปะ และตำบลแม่สอย (ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอจอมทอง, 2548)

ตำบลคอยแก้วมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 122.80 ตารางกิโลเมตร หรือ 76,750 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ สภาพพื้นที่ส่วนมากเป็นภูเขาสูงชันนอกจากนี้เป็นพื้นที่ราบเชิงเขาใช้เป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพด้านการเกษตร สำหรับด้านการปกครองของตำบลคอยแก้วแบ่งเขตการปกครองเป็นหมู่บ้าน จำนวน 9 หมู่บ้าน ประกอบด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลคอยแก้ว, 2548)

- หมู่ที่ 1 หมู่บ้าน บ้านแม่กลางป่าปู, บ้านกลางป่าพลู, บ้านแม่กลางสันมหาชัย
- หมู่ที่ 2 หมู่บ้าน บ้านคอยแก้ว, บ้านแม่กลางใต้, บ้านทุ่งนาทราย
- หมู่ที่ 3 หมู่บ้าน บ้านแม่เตี๊ยะใน
- หมู่ที่ 4 หมู่บ้าน บ้านห้วยมะนาว
- หมู่ที่ 5 หมู่บ้าน บ้านขุนแตะ
- หมู่ที่ 6 หมู่บ้าน บ้านใหม่แม่เตี๊ยะ
- หมู่ที่ 7 หมู่บ้าน บ้านแม่เตี๊ยะใต้
- หมู่ที่ 8 หมู่บ้าน บ้านห้วยส้มป่อย
- หมู่ที่ 9 หมู่บ้าน บ้านห้วยขนุน

โดยหมู่ที่ 1 และ 2 บางส่วน (คือหมู่ที่ 1 ได้แก่ บ้านกลางป่าพลูและบ้านแม่กลางสันมหาชัย หมู่ที่ 2 ได้แก่ บ้านแม่กลางใต้และบ้านทุ่งนาทราย) อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลจอมทอง และหมู่ที่ 1 และ 2 (คือหมู่ที่ 1 ได้แก่ บ้านแม่กลางป่าปู หมู่ที่ 2 ได้แก่ บ้านคอยแก้ว) รวมทั้งหมดอีก 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3,4,5,6,7,8,9 อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคอยแก้ว (เทศบาลตำบลจอมทอง, 2548)

โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อ ต.บ้านแปะ,แม่สอย,สบเตี๊ยะ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อ ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อ ต.กองแขก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

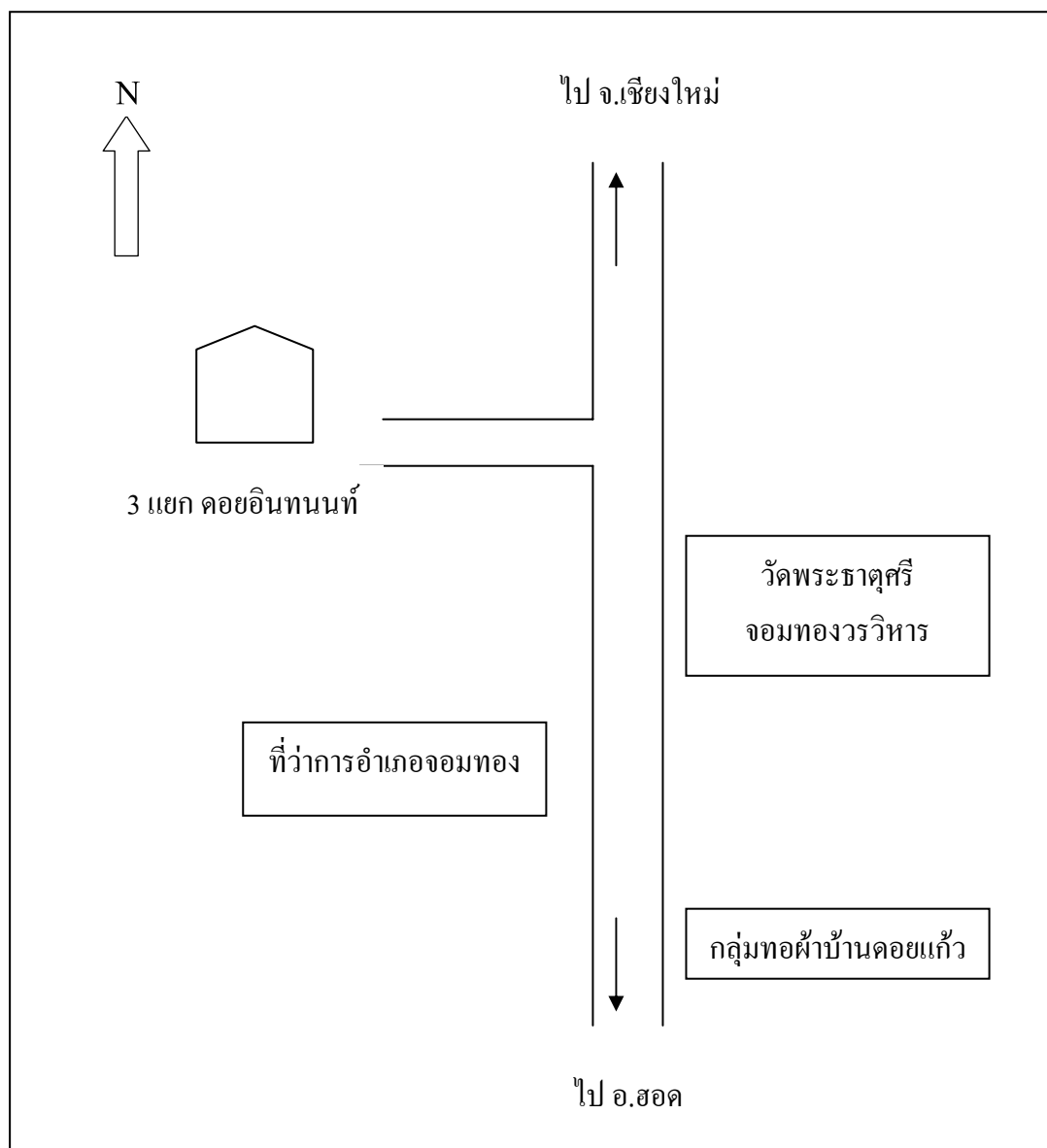
ประวัติความเป็นมาของกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้ว

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยเริ่มจากในอดีตชาวบ้านมีการทำการเกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวน ทำไร่ ทำนา เป็นต้น เป็นอาชีพหลัก หลังจากว่างจากการทำการเกษตรชาวบ้านก็มักจะทอผ้าเพื่อไว้ใช้สอยเองภายในครอบครัว ต่อมาก็ได้มีการรวบรวมชาวบ้านภายในตำบลที่สนใจและว่างจากการทำงาน โดยมาศึกษาและเรียนรู้เรื่องการทอผ้าก่อน เมื่อทำเป็นแล้วจึงให้งานไปทำกันเองที่บ้าน โดยมีผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มคือ นางลักษณาสุดำคำ เป็นประธานกลุ่มทอผ้า ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 18 ราย ซึ่งประธานกลุ่มได้มีการเล็งเห็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ทักษะแรงงานมาร่วมกันผลิตผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว รวมถึงปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ประกอบกับการได้รับการกระตุ้นจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจทำให้เกิดรายได้ จึงจัดตั้งเป็นกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองขึ้นมา และเป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ทางกลุ่มได้มีคำขวัญเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักโดยมีใจความว่า

ผ้าฝ้ายลือชื่อ	เลื่องลือระบือไกล
จอมทองนั้นไซ้	เมืองฝ้ายทอมือ

ศูนย์การผลิตและจำหน่าย

สถานที่ตั้งศูนย์การผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว ตั้งอยู่ที่เลขที่ 8 หมู่ที่ 2 บ้านทุ่งนาทราย ถ.เชียงใหม่-สอด ต.คอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 3 แผนที่ตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

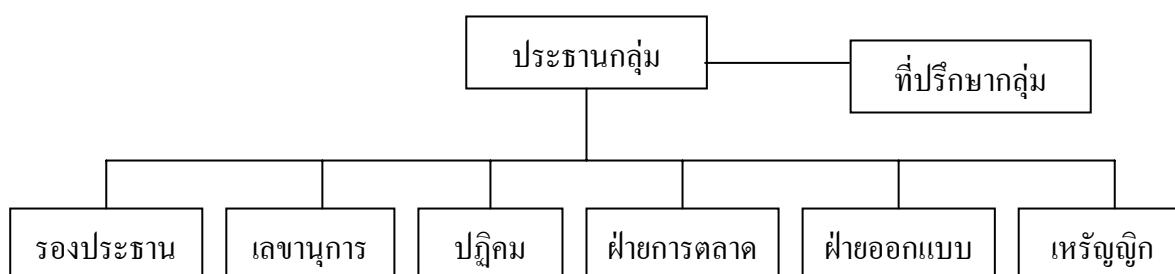
ที่มา: จากการสำรวจ

วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกลุ่ม

1. เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มสมาชิก
2. เพื่อเป็นการสร้างงานและเพิ่มพูนรายได้ให้แก่กลุ่มสมาชิก
3. เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันแก่กลุ่มสมาชิก
4. เพื่อช่วยแก้ปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานของชาวชนบทไปทำงานในเมืองใหญ่

รูปแบบการบริหารงานกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ

กลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วได้ดำเนินการบริหารจัดการภายในกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์แก่สมาชิกให้มากที่สุดโดยมีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มและรายชื่อคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มมีดังนี้ (ดังภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 แผนผังรูปแบบการบริหารงานกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้ว
ที่มา: จากการสัมภาษณ์

รายชื่อคณะกรรมการบริหารงานกลุ่ม

นางลักษณ์	สุคำคำ	ประธานกลุ่ม
นางจันทร์สม	จันคำ	รองประธานกลุ่ม
นายทรงศักดิ์	สุคำคำ	ที่ปรึกษากลุ่ม

นางภัทรินทร์	ประนันชัย	เลขานุการ
นางรัชนก	จินะใจ	เหรียญก
นางบุญศรี	ต่อขาว	ปฏิคม
นางสาวอัจฉรา	สุดำคำ	ฝ่ายการตลาด
นายศราวุธ	สุดำคำ	ฝ่ายออกแบบ

บทบาทและหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประธานกลุ่ม

- 1.1 ติดต่อหน่วยงานและประสานงานกับหน่วยงานภายนอก
- 1.2 ดูแลการปฏิบัติงานภายในกลุ่ม
- 1.3 เสนอแนวคิดและวิธีการพัฒนาการทำงานภายในกลุ่ม
- 1.4 ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาภายในกลุ่ม

2. รองประธานกลุ่ม

- 2.1 เป็นตัวแทนในการประชุมกับหน่วยงานภายนอกแทนประธาน
- 2.2 ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานในกรณีที่ประธานไม่อยู่

3. ที่ปรึกษากลุ่ม

- 3.1 เป็นผู้กำหนดแนวทางหรือแนะแนวในการบริหารกลุ่ม

4. เลขานุการ

- 4.1 บันทึกการประชุมภายในกลุ่มทุกครั้ง
- 4.2 บันทึกการใช้จ่ายเงินและรวบรวมรายละเอียดการจ่ายเงิน

5. ทรัพย์สิน

- 5.1 ดูแลด้านการเงินในการรักษาและจ่ายเงินของกลุ่ม
- 5.2 จัดทำบัญชีการเงินและงบดุล

6. ปฏิคม

- 6.1 จัดสถานที่ประชุมของกลุ่ม
- 6.2 ดูแลต้อนรับและรักษาความสงบเรียบร้อยของสถานที่กลุ่ม

7. ฝ่ายการตลาด

- 7.1 ติดต่อหาลูกค้าทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น
- 7.2 สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า
- 7.3 ประสานงานระหว่างลูกค้ากับสมาชิกกลุ่ม

8. ฝ่ายออกแบบ

- 8.1 คิดค้นและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

ทางด้านสมาชิกของกลุ่มนั้นพบว่า มีหน้าที่ในการทอผ้าตามที่กลุ่มได้มีการสั่งให้ทำการทอผ้า โดยทางกลุ่มจะเป็นผู้รับผิดชอบทั้งต้นทุนการผลิตและการตลาดทั้งหมด และเมื่อสมาชิกนำผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มได้มีการสั่งให้ทำการทอผ้ามาส่งให้กับทางกลุ่มแล้ว ทางกลุ่มจะจ่ายค่าจ้างในการผลิตต่อชิ้นให้กับสมาชิกและทางกลุ่มก็จะเป็นผู้นำผลิตภัณฑ์นั้นๆ ไปจำหน่ายเอง

ในเรื่องของการประชุม ทางกลุ่มจะมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการพบปะพูดคุยกันถึงปัญหาต่างๆ ที่พบและเกิดขึ้นภายในกลุ่ม รวมทั้งจะมีการแจ้งข่าวสารต่างๆ เช่น การแจ้งเกี่ยวกับการจัดงานแสดงสินค้าครั้งต่อไปให้แก่สมาชิกภายในกลุ่มได้รับทราบอีกด้วย เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้เตรียมการผลิต

สภาพทั่วไปทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม

การศึกษาสภาพทั่วไปทางสังคมของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว แสดงให้เห็นถึงสภาพพื้นฐานทั่วไปทางสังคมด้านต่างๆของสมาชิก ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา และระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่ม เพราะในการที่จะพัฒนาการผลิต การตลาด ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องทราบข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการจัดการกิจกรรมการพัฒนาการผลิต การตลาด ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังแสดงในตารางที่ 8 ถึงตารางที่ 9 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เพศ อายุและระดับการศึกษา

จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วทั้งหมด 18 คน พบว่าเป็นเพศหญิง 16 คน และเพศชาย 2 คน โดยส่วนมากจะเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 88.89 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด และเมื่อพิจารณาถึงสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดแล้วพบว่า มีเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 59 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 41 และทางด้านอายุของสมาชิกกลุ่มพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.78 ช่วงอายุ 21-30 , 31-40 และ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 11.11 และช่วงอายุน้อยกว่า 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.56 โดยอายุเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วเท่ากับ 46.28 ปี

สำหรับด้านการศึกษาของสมาชิกกลุ่มพบว่า โดยส่วนมากจบการศึกษาระหว่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 27.78 และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16.67 แสดงว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้ตามเกณฑ์การศึกษากาบบังคับและในส่วนที่มีความรู้ต่ำกว่าการศึกษากาบบังคับก็มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ ดังนั้นในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาความรู้ในการผลิตหรือการทำกิจกรรมด้านต่างๆ ไม่น่าจะเป็นปัญหาแก่สมาชิก

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและบุตรในอุปการะ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มที่ทำการศึกษานั้นแสดงออกถึงกำลังแรงงานในการผลิตพบว่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.61 คนต่อครัวเรือน โดยส่วนใหญ่แล้วครัวเรือน

จะมีสมาชิกมากกว่า 4 คน คิดเป็นร้อยละ 55.55 รองลงมา มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 27.78 ส่วนครัวเรือนที่มีสมาชิก 3 คน และน้อยกว่า 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 และร้อยละ 5.56 ตามลำดับ ส่วนบุตรที่บิดา มารดา ยังต้องอุปการะเลี้ยงดูเฉลี่ยครอบครัวละ 1.44 คน เป็นเพศชาย 11 คน คิดเป็นร้อยละ 42.31 และเป็นเพศหญิง 15 คน คิดเป็นร้อยละ 57.69

ตารางที่ 8 เพศของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วปี พ.ศ. 2548

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (สมาชิกกลุ่ม)	ร้อยละ	จำนวน (สมาชิกในครัวเรือน)	ร้อยละ
<u>เพศ</u>				
ชาย	2	11.11	1.89	41
หญิง	16	88.89	2.72	59
รวม	18	100	4.61	100

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 9 อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและบุตรที่อยู่ในอุปการะของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วปี พ.ศ. 2548

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
<u>อายุ (ปี)</u>		
น้อยกว่า 21 ปี	1	5.56
21-30	2	11.11
31-40	2	11.11
41-50	6	33.33
51-60	5	27.78
61 ปีขึ้นไป	2	11.11
รวม	18	100
อายุเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่ม (ปี)	46.28	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
<u>ระดับการศึกษา</u>		
ไม่ได้เรียน	2	11.11
จบ ป.4	5	27.78
ป.5 - ม.3	6	33.33
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	2	11.11
ปริญญาตรี	3	16.67
รวม	18	100
<u>จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)</u>		
น้อยกว่า 3	1	5.56
3	2	11.11
4	5	27.78
มากกว่า 4	10	55.55
รวม	18	100
สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย (คนต่อครัวเรือน)	4.61	
<u>บุตรที่อุปการะ</u>		
ชาย	11	42.31
หญิง	15	57.69
รวม	26	100
บุตรที่อยู่ในอุปการะเฉลี่ยครอบครัว (คน)	1.44	
ที่มา: จากการสำรวจ		

อาชีพหลักและอาชีพรอง

อาชีพหลักคือ อาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นส่วนใหญ่จากรายได้ทั้งหมด จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วประกอบอาชีพหลักคือ การทอสวนลำไย 9 ราย โดยคิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ การทอผ้าฝ้าย 7 ราย โดยคิดเป็นร้อยละ 38.89 และอาชีพอื่นๆ เช่น รับจ้างทั่วไปและค้าขาย 2 ราย โดยคิดเป็นร้อยละ 11.11 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

อาชีพรองคือ อาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้เสริมเพิ่มจากอาชีพหลัก จากการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วประกอบอาชีพรองคือ การทอผ้าฝ้าย 11 ราย โดยคิดเป็นร้อยละ 64.71 รองลงมาคือ การทำสวนลำไย 4 ราย โดยคิดเป็นร้อยละ 23.53 และอาชีพอื่นๆ เช่น รับจ้างทั่วไปและค้าขาย 2 ราย โดยคิดเป็นร้อยละ 11.76 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า สมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือ การทำสวนลำไย และประกอบอาชีพรองคือ การผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมาชิกยังคงให้ความสำคัญกับการทำสวน อย่างไรก็ตามการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายนั้น สามารถใช้เวลาที่ว่างจากการทำสวนลำไยมาทอผ้าฝ้ายเพื่อเป็นการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์และเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกได้อีกทางหนึ่งนอกจากนี้การประกอบอาชีพการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายยังมีส่วนในการช่วยให้เพศหญิงมีงานทำเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้หญิงที่อยู่ในวัยกลางคน (31-50 ปี) ซึ่งต้องดูแลครอบครัวทำให้ไม่ต้องละทิ้งครอบครัวไปทำงานยังท้องถิ่นอื่น

ตารางที่ 10 อาชีพหลักและอาชีพรองของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วปี พ.ศ. 2548

รายการ	อาชีพหลัก			อาชีพรอง		
	ทำสวนลำไย	ทอผ้า	อื่นๆ	ทำสวนลำไย	ทอผ้า	อื่นๆ
ราย (หลัง)	9	7	2	4	11	2
(ร้อยละ)	(50.00)	(38.89)	(11.11)	(23.53)	(64.71)	(11.76)

ที่มา: จากการสำรวจ

สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่ม

สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วนั้น แสดงให้เห็นถึงพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่ม โดยจะแสดงในตารางที่ 11 ถึงตารางที่ 13 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดิน

จากการศึกษาลักษณะการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วพบว่าขนาดของเนื้อที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 7.52 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง

คิดเป็นร้อยละ 82.18 รองลงมาคือเป็นที่ดินของบิดา มารดา คิดเป็นร้อยละ 16.36 และเป็นที่ดินเช่า สำหรับทำไร่ ทำนา ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 1.46 (ตารางที่ 11)

ส่วนด้านการใช้ที่ดินของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วพบว่า สมาชิกกลุ่มมีที่ดินไว้เป็นที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 1.18 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.70 มีที่ดินสำหรับทำสวนลำไยเฉลี่ย 2.29 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 30.45 มีที่ดินสำหรับทำนาเฉลี่ย 3.61 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 48 และที่ดินสำหรับทำประโยชน์อื่นๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ เฉลี่ย 0.44 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.85 (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ลักษณะการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว
ปี พ.ศ. 2548

(หน่วย: ไร่ต่อครัวเรือน)

ลักษณะการถือครองที่ดิน	ที่อยู่อาศัย	ทำสวนลำไย	ทำนา	ประโยชน์อื่นๆ	รวม	ร้อยละ
ที่ดินถือครองเป็นของตนเอง	0.84	1.29	3.61	0.44	6.18	82.18
ที่ดินของบิดา มารดา	0.34	0.89	-	-	1.23	16.36
ที่ดินถือครองเช่า	-	0.11	-	-	0.11	1.46
รวมขนาดถือครองที่ดินเฉลี่ย	1.18	2.29	3.61	0.44	7.52	100.00
ร้อยละ	15.70	30.45	48.00	5.85	100.00	

ที่มา: จากการสำรวจ

รายได้

จากการศึกษาถึงที่มาของรายได้ของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วแสดงให้เห็นว่าที่มาของรายได้โดยเฉลี่ยของกลุ่มทอผ้ามาจาก 3 ทางด้วยกันคือ รายได้จากการทอผ้า รายได้จากการทำสวนลำไย และรายได้อื่นๆ ได้แก่ รับจ้างทั่วไปและค้าขาย เป็นผลให้ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยทั้งหมด 73,533.32 บาทต่อครัวเรือนต่อปี แยกเป็นรายได้ที่เกิดจากการทอผ้า 53,505.55 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 72.76 ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้สูงที่สุด รองลงมาคือ รายได้ที่เกิดจากการทำสวนลำไย 15,972.22 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 21.72 และรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพอื่นๆ 4,055.55 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 5.52 (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ที่มาของรายได้โดยเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วปี พ.ศ. 2548

ที่มาของรายได้	รายได้(บาท/ครัวเรือน/ปี)	ร้อยละ
ทอผ้า	53,505.55	72.76
ทำสวนลำไย	15,972.22	21.72
อื่นๆ (รับจ้างทั่วไปและค้าขาย)	4,055.55	5.52
รวม	73,533.32	100.00

หมายเหตุ: ไม่รวมรายได้จากการทำนา

ที่มา: จากการสำรวจ

ถ้าพิจารณาถึงลักษณะการประกอบอาชีพหลัก (คือ อาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นส่วนใหญ่จากรายได้ทั้งหมด) และอาชีพรอง (คือ อาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้เสริมเพิ่มจากอาชีพหลัก) ของแต่ละครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักคือการทอผ้า และมีอาชีพรองคือการทำสวนลำไยนั้นมีรายได้สูงที่สุดคือ รายได้เฉลี่ย 176,625.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยแยกเป็นรายได้เฉลี่ยจากการทอผ้า 138,000.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และรายได้เฉลี่ยจากการทำสวนลำไย 38,625.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รองลงมาคือ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักคือการทำอาชีพอื่นๆ ซึ่ง ได้แก่ รับจ้างทั่วไปและค้าขาย และอาชีพรองคือการทอผ้า มีรายได้รวมเฉลี่ย 72,500.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยเป็นรายได้เฉลี่ยจากการประกอบอาชีพอื่นๆ 12,500.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และรายได้เฉลี่ยจากการทอผ้า 60,000.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ส่วนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักคือ การทอผ้า และมีอาชีพรองคือการการทำอาชีพอื่นๆ มีรายได้รวมเฉลี่ย 60,500.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยแยกเป็นรายได้เฉลี่ยจากการทอผ้า 36,500.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และรายได้เฉลี่ยจากการประกอบอาชีพอื่นๆ 24,000.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ส่วนครัวเรือนที่มีการประกอบอาชีพทอผ้าเพียงอย่างเดียวจะมีรายได้เฉลี่ย 36,000.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ส่วนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักคือการทำสวนลำไย และอาชีพรองคือการทอผ้ามีรายได้รวมเฉลี่ย 35,011.11 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยแยกเป็นรายได้เฉลี่ยจากการทำสวนลำไย 14,777.78 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และรายได้เฉลี่ยจากการทอผ้า 20,233.33 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (ตารางที่13) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อาชีพการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายสามารถสร้างรายได้เพิ่มมากขึ้นให้แก่ครัวเรือนเกษตรกร และยังเป็นอาชีพหลักและหรืออาชีพรองให้กับครัวเรือนส่วนใหญ่อีกด้วย

ตารางที่ 13 รายได้หลักและรายได้รองโดยเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วปี พ.ศ. 2548

ลักษณะการประกอบอาชีพครัวเรือน		จำนวนครัวเรือน	รายได้		รายได้		รายได้	
อาชีพหลัก	อาชีพรอง		อาชีพหลัก (บาท/ครัวเรือน/ปี)	ร้อยละ	อาชีพรอง (บาท/ครัวเรือน/ปี)	ร้อยละ	รวม (บาท/ครัวเรือน/ปี)	ร้อยละ
ทำสวนลำไย	ทอผ้า	9	14,777.78	42.21	20,233.33	57.79	35,011.11	100.00
อื่นๆ	ทอผ้า	2	12,500.00	17.24	60,000.00	82.76	72,500.00	100.00
ทอผ้า	ทำสวนลำไย	4	138,000.00	78.13	38,625.00	21.87	176,625.00	100.00
ทอผ้า	อื่นๆ	2	36,500.00	60.33	24,000.00	39.67	60,500.00	100.00
ทอผ้า	-	1	36,000.00	100.00	-	0.00	36,000.00	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

สภาพทั่วไปของการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย

ในการศึกษาการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายนั้น ได้ทำการศึกษาถึงกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว ต.คอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางการวิเคราะห์ในเรื่องของต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยแสดงในตารางที่ 14 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประสบการณ์ในการผลิต

สำหรับประสบการณ์ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วพบว่า ร้อยละ 55.55 ของสมาชิกทั้งหมด มีประสบการณ์ทอ 5-10 ปี รองลงมาคือมีประสบการณ์ทอน้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.89 และมีประสบการณ์ทอ 10-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.56 จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าสมาชิกกลุ่มมีประสบการณ์ในการผลิตและมีความชำนาญในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายค่อนข้างมาก โดยเฉลี่ยแล้วประสบการณ์ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของสมาชิกนั้นเท่ากับ 6 ปีต่อคน

เหตุผลในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย

สำหรับเหตุผลในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วนั้นพบว่า ที่สมาชิกกลุ่มมาทำการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายเพราะทำให้เกิดรายได้เสริมมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 44.44 รองลงมาคือ ทำตามบรรพบุรุษคิดเป็นร้อยละ 38.89 ส่วนเหตุผลในการทำมีความตั้งใจว่าจะทำไว้ก่อนแล้วและเพื่อนบ้านชักชวนหรือแนะนำคิดเป็นร้อยละ 22.22 เท่ากันอยากทดลองทำคิดเป็นร้อยละ 16.67 และทำเนื่องมาจากราคาพืชผลเกษตรตกต่ำ คิดเป็นร้อยละ 11.11 จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า สมาชิกกลุ่มมีรายได้เสริมมากขึ้นจากเดิมเมื่อได้มาทำการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย โดยนำภูมิปัญญาไทยในอดีตที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเข้ามาช่วยในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายด้วย

ตารางที่ 14 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้าน
คอยแก้วปี พ.ศ. 2548

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>ประสบการณ์ในการผลิต (ปี)</u>		
น้อยกว่า 5 ปี	7	38.89
5-10 ปี	10	55.55
10-15 ปี	1	5.56
รวม	18	100
ประสบการณ์ของสมาชิกโดยเฉลี่ย (ปี)	6	
<u>เหตุผลในการผลิต*</u>		
ทำตามบรรพบุรุษ	7	38.89
มีความตั้งใจไว้ก่อนแล้ว	4	22.22
เพื่อนบ้านชักชวน/แนะนำ	4	22.22
อยากทดลองทำ	3	16.67
ราคาพืชผลเกษตรตกต่ำ	2	11.11
อื่นๆ เช่น เพื่อเป็นรายได้เสริม	8	44.44

หมายเหตุ: *ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ที่มา: จากการสำรวจ

กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย

การผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว มีกระบวนการผลิตหลายขั้นตอน โดยสามารถสรุปกระบวนการผลิตใหญ่ๆ ได้ 3 กระบวนการดังนี้

1. การเตรียมเส้นฝ้ายขึ้น ซึ่งเป็นเส้นฝ้ายแนวตั้งหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “เครือ” ซึ่งต้องทำจากฝ้ายที่มีความเหนียวเพราะเวลาทอผ้าเส้นฝ้ายต้องเสียดสีกับฟันเข็มและแรงกระทบในขณะที่ทอผ้า ถ้าใช้เส้นฝ้ายที่เหนียวไม่พออาจทำให้เส้นฝ้ายขึ้นขาดงายได้

การเตรียมเส้นฝ้ายยืนของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วนั้น มีการเตรียมฝ้ายสำเร็จรูปจากโรงงานซึ่งมีลักษณะเป็นก้อนๆ โดยเส้นฝ้ายนั้นจะมีหลายเบอร์(ขนาด)ตามความต้องการที่ผู้ทอต้องการใช้ได้แก่ เบอร์ 40/2 โดยขั้นตอนในการเตรียมเส้นฝ้ายยืนมีดังนี้

1.1 การย้อมสี การย้อมสีเส้นฝ้ายของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วนั้นทั้งในกรณีย้อมสีธรรมชาติและกรณีย้อมสีสังเคราะห์ทางกลุ่มจะทำการย้อมเอง ในการย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีธรรมชาติจะใช้สีที่สกัดมาจากส่วนต่างๆของพืช เช่น ใบไม้ เปลือกไม้ แก่นไม้ ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ส่วนในการย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีสังเคราะห์จะใช้สีสังเคราะห์มาย้อมเส้นฝ้ายเพื่อให้ได้สีตามที่ต้องการ

การย้อมด้วยสีธรรมชาติ ทำได้โดยการนำชิ้นส่วนของพืชที่ให้สีตามที่ต้องการไปบดหรือสับให้ละเอียดแล้วแช่น้ำเอาไว้อย่างน้อย 1 คืนแล้วนำไปต้มในน้ำเดือดประมาณเกือบ 2 ชั่วโมงเพื่อสกัดน้ำสีออกมา จากนั้นจึงนำน้ำสีไปอุ่นให้เดือดอ่อนๆ แล้วค่อยนำเส้นฝ้ายที่ผ่านการทำความสะอาดโดยการไล่ไขมันออกแล้วนำไปต้มในน้ำย้อมใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง และหมั่นยกเส้นฝ้ายขึ้นให้ถูกอากาศและกลับเส้นฝ้ายให้ถูกน้ำย้อมเสมอกันทุก 15-20 นาที จนสีซึมเข้าเส้นฝ้ายแล้วนำไปซักในน้ำเปล่า 2-3 ครั้งจนน้ำใส จากนั้นนำไปปั่นโดยใช้เครื่องซักผ้าแล้วแขวนผึ่งไว้ในที่ร่มจนแห้งสนิท โดยเส้นฝ้ายที่เกิดจากการย้อมสีธรรมชาตินั้นจะทำให้เกิดสีที่เป็นธรรมชาติและสวยงาม อีกทั้งไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ย้อมและผู้บริโภค น้ำสีที่เหลือจากการย้อมก็ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยสีที่ได้จากการย้อมจากวัตถุดิบธรรมชาติของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วจะให้สีต่างๆ เช่น

สีแดง	ได้จาก	ครั้ง รากขย
สีเหลือง	ได้จาก	แก่นขนุน ขมิ้นชัน
สีครีม	ได้จาก	ขี้เฝียด
สีเขียวแก่	ได้จาก	ใบมะม่วง
สีเขียวอ่อน	ได้จาก	ไม้เพกา
สีชมพูอ่อน	ได้จาก	มะพร้าว
สีชมพูอ่อนๆ	ได้จาก	ใบไม้สัก
สีม่วงอ่อน	ได้จาก	ลูกหว่า
สีน้ำตาล	ได้จาก	เปลือกไม้โกงกาง
สีสนิม	ได้จาก	ต้นขี้เหล็ก

สีเทา	ได้จาก	เปลือกสมอ
สีดำ	ได้จาก	ผลมะเกลือ

การย้อมด้วยสีสังเคราะห์ ทำได้โดยการนำสีสังเคราะห์ที่ต้องการลงไปต้มในน้ำประมาณ 30 นาที เมื่อสีละลายดีแล้วจึงนำเส้นฝ้ายลงไปต้มในน้ำย้อม ใช้เวลาประมาณ 20-30 นาที จนสีซึมเข้าเส้นฝ้ายแล้วนำไปซักให้สะอาด หลังจากนั้นนำไปแขวนผึ่งไว้ในที่ร่มจนแห้งสนิท

1.2 การกวักฝ้าย คือการนำฝ้ายที่ย้อมแล้วมาใส่กวงแล้วกรอใส่อัก (กระป๋อง)

1.3 การคันฝ้าย หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “การจั่นฝ้าย” คือการนำเส้นฝ้ายขึ้นมา กำหนดความกว้างและความยาวตามที่ต้องการทอและพอดีกับจำนวนฟันเฟืองที่ต้องการ โดยเริ่มจากการนำฝ้ายที่เป็นก้อนๆ นำมาใส่กวงแล้วกรอใส่ไว้ในอัก (กระป๋อง) แล้วเริ่มการจั่นเส้นฝ้ายด้วยการใช้มือจับเส้นฝ้ายทุกเส้น แล้วเดินเส้นฝ้ายผ่านหลักคัน (ตะขอ) จนได้จำนวนและขนาดตามที่ต้องการ เมื่อเสร็จแล้วก็นำเชือกมาผูกเครือฝ้ายหรือเครือหูกไว้ เพื่อความสะดวกในการนับจำนวนเส้นฝ้ายและนำเส้นฝ้ายออกจากหลักคัน (ตะขอ)

1.4 การสืบหูก คือกรรมวิธีที่นำเอาเส้นฝ้ายขึ้นที่ย้อมสีแล้วไปต่อเข้ากับกอกหูก (ส่วนที่เหลือจากการทอครั้งสุดท้าย) ซึ่งการต่อเส้นด้ายที่เหลือกับเครือฝ้ายนั้นต้องผ่านฟืมและเขาหูก ซึ่งต้องใช้เวลาและใช้ความละเอียดอ่อนมาก

1.5 การกางหูก คือการจัดนำเครือหูกที่ผ่านการสืบหูกแล้วมาผูกติดกับก๊อผ้าโดยใช้เชือกมัดเครือหูกให้อยู่ในโครงที่ตามแนวระนาบ แขนฟืมและตะกอให้อยู่ในแนวตั้งฉากกับเครือหูกเพื่อเตรียมพร้อมในการทอผ้าเป็นขั้นต่อไป

1.6 การหวีหูก คือการทำให้เส้นฝ้ายเรียบลื่นเหนียวเป็นระเบียบและแข็งแรงทนทานต่อการเคลื่อนตัวเสียดสีจากฟันหวีของฟืม ซึ่งจะทำหลังจากกางหูกเสร็จเรียบร้อยแล้ว

2. การเตรียมเส้นฝ้ายพุ่ง เป็นการเตรียมเส้นฝ้ายที่จะใช้ทอตามขวางของผ้า การเตรียมเส้นฝ้ายพุ่งของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วนั้น มีการเตรียมฝ้ายสำเร็จรูปจากโรงงานซึ่งมีลักษณะเป็น

ก่อนๆ โดยเส้นฝ้ายนั้นจะมีหลายเบอร์หรือขนาดตามความต้องการที่ผู้ต้องการใช้ได้แก่ เบอร์ 1/1 เบอร์ 7/1 และ เบอร์ 10/1 โดย โดยการเตรียมฝ้ายพุ่งจะประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

2.1 การย้อมสี มีขั้นตอนเดียวกับการย้อมสีเส้นฝ้ายทางอื่น

2.2 การกวักฝ้าย คือการนำฝ้ายที่ย้อมแล้วมาใส่กงแล้วกรอใส่อีก (กระป๋อง)

2.3 การปั่นหลอด หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “การผัดหลอด” คือการนำเส้นฝ้ายที่อยู่ในอีก (กระป๋อง) มากรอใส่หลอด เพื่อเตรียมไว้ใส่กระสวยซึ่งใช้เป็นด้ายพุ่งสำหรับทอ

3. การทอผ้า เป็นการนำเส้นฝ้ายพุ่งมาทอให้ขัดกับเส้นฝ้ายยืนที่จึงไว้ไว้ก่อนหน้านี้แล้ว จัดได้ว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการทอผ้าฝ้าย ซึ่งในปัจจุบันนิยมใช้ฟืมเหล็กมากกว่าฟืมไม้ ซึ่งฟืมนี้จะเป็นตัวกระแทกเส้นฝ้ายพุ่งให้ขัดกับเส้นฝ้ายยืนทำให้ได้ผลิตภัณฑ์เป็นผืนออกมา

อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย

ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย จะมีการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเตรียมเส้นฝ้ายยืนและเส้นฝ้ายพุ่งตลอดจนขั้นตอนในการทอผ้าฝ้ายซึ่งมีอยู่หลายชนิดเพื่อเพิ่มความสะดวกและรวดเร็วสำหรับกลุ่มทอผ้าในการผลิต ซึ่งเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตผ้าฝ้ายสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. อุปกรณ์ในการเตรียมฝ้ายก่อนทอ ก่อนทอผ้าฝ้ายต้องมีการเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเตรียมเส้นฝ้ายยืนและฝ้ายพุ่งให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนทอ โดยอุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมฝ้ายก่อนทอประกอบด้วยอุปกรณ์ต่างๆ ดังนี้

1.1 หลักคันเครือหูก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ตะขอ” คืออุปกรณ์สำหรับเตรียมเส้นฝ้ายยืน โดยด้านกว้างทั้งสองด้านจะมีหลักไว้สำหรับนำเส้นฝ้ายมาขึ้นใส่ โดยผู้คันเส้นฝ้ายจะต้องเดินเส้นฝ้ายไปมาหลายครั้งจนได้ความยาวของเส้นฝ้ายยืนที่ต้องการ

1.2 กวาง คืออุปกรณ์ที่ใช้สำหรับใส่ใจฝ้ายที่ต้องการจะกรอหรือกวักฝ้ายเข้าใส่อักษ (กระป๋อง) เพื่อเตรียมทำเส้นยืนและปั่นใส่โนเพื่อเตรียมเส้นพุ่ง โดยกวางทำจากไม้ไผ่และมีเชือกจิ้ง อยู่ระหว่างไม้ไผ่ทั้ง 2 ข้างและมีดินกวาง 2 ข้างเพื่อให้หมุนได้อย่างคล่องตัว

1.3 อัก หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “กระป๋อง” เป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับเป็นที่พักฝ้าย เตรียมไว้เพื่อทำเป็นฝ้ายยืน โดยปัจจุบันเพื่อความสะดวกในการใช้เกษตรกรจึงได้ดัดแปลงกระป๋อง นมผงหรือเกลลอนที่ไม่ได้ใช้แล้วมาใช้เป็นอีก

1.4 หางเหิน คืออุปกรณ์ที่ใช้กรอฝ้ายออกจากกระป๋องเพื่อที่จะผ่านเข้าหลอดในการ เตรียมเส้นพุ่งก่อนจะนำไปทอ

1.5 เพียน ใช้สำหรับการปั่นฝ้ายให้เป็นเส้น

1.6 กะละมังและถังน้ำ ใช้สำหรับแช่เส้นฝ้ายที่ข้อมเสร็จแล้ว

1.7 กระทะ ใช้สำหรับดัมเปลือกไม้เพื่อข้อมเส้นฝ้าย

1.8 เตา ใช้สำหรับก่อไฟเพื่อต้มน้ำข้อมสีเส้นฝ้าย

2. อุปกรณ์ในการทอผ้าฝ้าย อุปกรณ์ที่สำคัญในการนำเส้นฝ้ายที่ผ่านกระบวนการเตรียม เส้นฝ้ายแล้วนำมาทอเป็นผืนผ้า ประกอบด้วยอุปกรณ์ต่างๆ ดังนี้

2.1 กี่ทอผ้า คืออุปกรณ์ที่มีความสำคัญมากที่ใช้ในการทอผ้าให้เป็นผืน ลักษณะ ของกี่ยะมีโครงสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยม ประกอบด้วยเสาหลัก 4 เสาไม้ยึดติดกัน

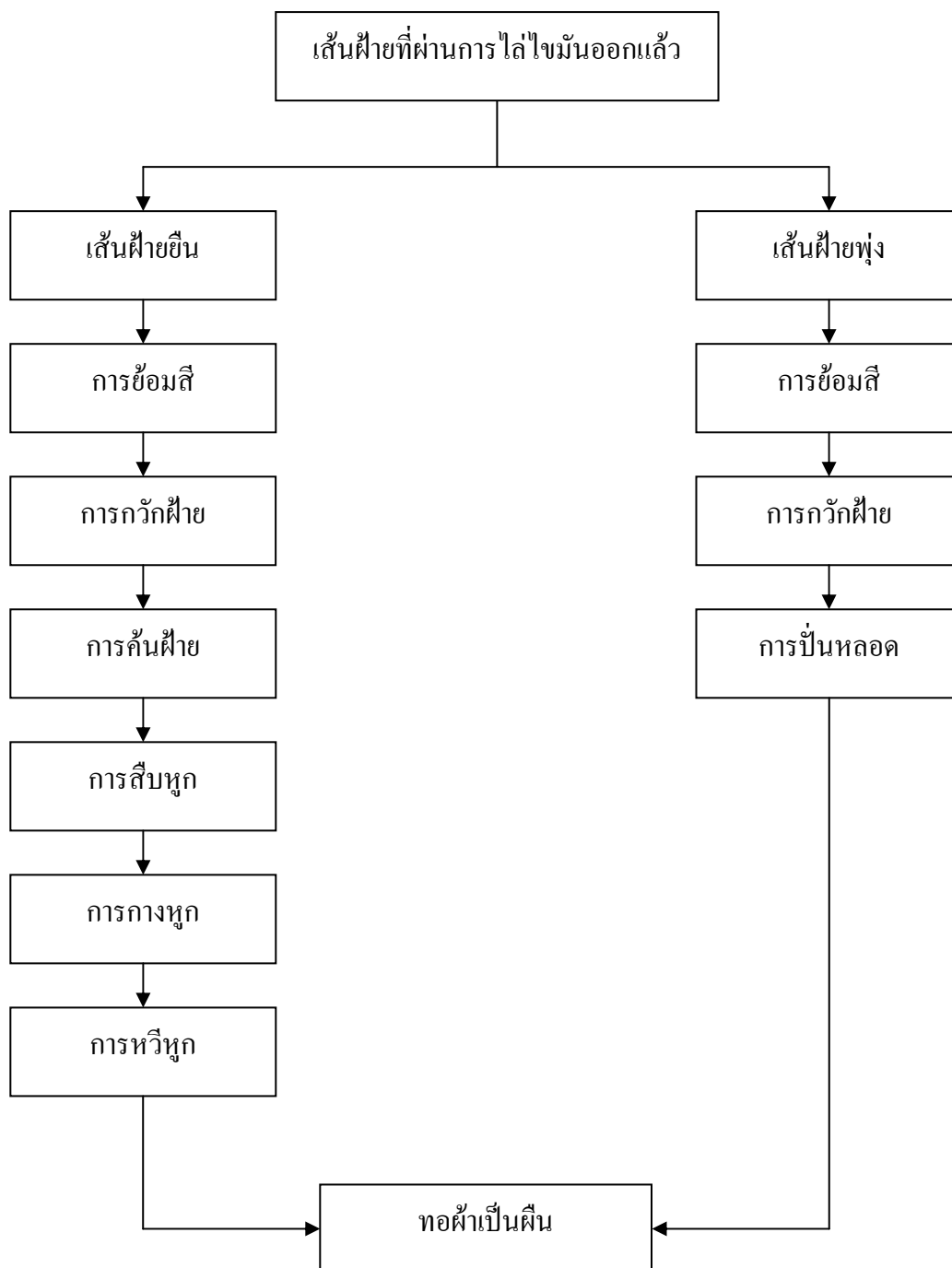
2.2 ฟืม คืออุปกรณ์ที่ใช้สำหรับทอผ้า มีลักษณะเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าทำจาก สแตนเลสเป็นซี่เล็กๆ มีลักษณะคล้ายฟันหมี ระยะห่างระหว่างซี่จะเป็นตัวทำให้เนื้อผ้าแตกต่างกัน กล่าวคือถ้าซี่ถี่ๆ ก็จะทำให้ผ้าที่มีเนื้อแน่นละเอียด ซึ่งขนาดของฟืมโดยทั่วไปเรียกตามจำนวนหลบ (1 หลบมี 40 ซี่) โดยแต่ละช่องของฟันหมีจะนำเส้นฝ้ายที่ปั่นไว้แล้วสำหรับทำเป็นเส้นฝ้ายยืนสอด

เข้าไปใน핀หวีทีละช่องๆ ละ 1 เส้น จนเต็มหน้าฟิมและเมื่อใส่เส้นฝ้ายพุ่งไปแล้วฟิมก็จะเป็นตัวกระทบให้เส้นฝ้ายพุ่งแนบจัดสานกับเส้นยืนเพื่อให้เนื้อผ้าติดกัน

2.3 ฟอก คืออุปกรณ์ที่ทำจากไม้ซึ่งเป็นส่วนที่ติดอยู่กับฟิมและใช้ในการจับเพื่อจะได้ตีผ้าให้เป็นผืน

2.4 เขافیม หรือที่เรียกสั้นๆว่า เข่า คืออุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าทำด้วยด้ายถักเรียงกับไม้ไผ่ที่เหลาจนเรียวยาวให้ได้ขนาดกับฟิมโดยยาวเท่ากับความยาวของฟิมพอดี

2.5 กระสวย คืออุปกรณ์ที่ใช้บรรจุหลอดเส้นฝ้ายพุ่งไปขัดกับเส้นฝ้ายยืน ซึ่งจะทำจากไม้เนื้อแข็ง หัวและท้ายเรียวมนคล้ายเรือ ตรงปลายทั้งสองข้างจะงอนเชิดเล็กน้อย ตรงกลางจะป่องและจะเป็นช่องสำหรับใส่เส้นฝ้ายที่ทอเป็นเส้นฝ้ายพุ่ง ในขณะที่ทอกระสวยจะพุ่งสลับซ้ายขวาไปมา เพื่อสอดเส้นฝ้ายพุ่งให้ขัดกับเส้นฝ้ายยืน เพื่อให้เส้นฝ้ายเรียงเข้าด้วยกันแน่นและเป็นระเบียบ

ภาพที่ 5 กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฟ้าย ในกรณีย้อมสีธรรมชาติและกรณีย้อมสีสังเคราะห์

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 15 อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายในกรณีย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม
ทอผ้าบ้านคอยแก้วปี พ.ศ. 2548

อุปกรณ์	ราคาเฉลี่ย/ หน่วย (บาท)	ใช้มา แล้ว (ปี)	มูลค่า ณ สิ้น ปีที่ใช้งาน (บาท)	ค่าเสื่อม ราคา/ปี (บาท)	อายุการใช้ งานเฉลี่ย (ปี)
1. กี่(ธรรมดา)	1,200	8	0	150	15
2. กี่(กระดูก)	4,500	8	2,600	237.5	20
3. ฟืม(เหล็ก)					
1 เมตร	1,300	8	850	56.25	30
0.55 เมตร	500	8	300	25	30
4. ฟืม(ไม้)	800	8	380	52.5	20
5. กระสวย(มือ)	50	4	20	7.5	5
6. กระสวย(กระดูก)	30	4	20	2.5	5
7. หางเหิน	150	8	100	6.25	20
8. กวางและตีนกวาง	100	2	70	15	5
9. เข็ม	500	8	100	50	10
10. ฟอก(ธรรมดา)	300	8	200	12.5	10
11. ฟอก(กระดูก)	800	8	200	75	10
12. ตะขอ	2,500	8	1,500	125	10
13. กระป๋อง	5	3	0	1.67	3
14. เครื่องบดเปลือกไม้	2,800	1	2,500	300	10
15. เครื่องซักผ้า	1,700	3	1,000	233.33	5
รวม	17,235			1,350	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 16 อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายในกรณีข้อมสืงเคราะห์ของกลุ่ม
ทอผ้าบ้านคอยแก้วปี พ.ศ. 2548

อุปกรณ์	ราคาเฉลี่ย/ หน่วย (บาท)	ใช้มา แล้ว (ปี)	มูลค่า ณ สิ้น ปีที่ใช้งาน (บาท)	ค่าเสื่อม ราคา/ปี (บาท)	อายุการใช้ งานเฉลี่ย (ปี)
1. กี่(ธรรมดา)	1,200	8	0	150	15
2. กี่(กระดูก)	4,500	8	2,600	237.5	20
3. ฟืม(เหล็ก)					
1 เมตร	1,300	8	850	56.25	30
0.55 เมตร	500	8	300	25	30
4. ฟืม(ไม้)	800	8	380	52.50	20
5. กระสวย(มือ)	50	4	20	7.5	5
6. กระสวย(กระดูก)	30	4	20	2.5	5
7. หางเหิน	150	8	100	6.25	20
8. กวางและตีนกวาง	100	2	70	15	5
9. เข็ม	500	8	100	50	10
10. ฟอก(ธรรมดา)	300	8	200	12.5	10
11. ฟอก(กระดูก)	800	8	200	75	10
12. ตะขอ	2,500	8	1,500	125	10
13. กระป๋อง	5	3	0	1.67	3
14. เครื่องชักผ้า	1,700	3	1,000	233.33	5
รวม	14,435			1,050	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 17 อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายที่มีอายุการใช้งานไม่เกิน 1 ปีของ
กลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วปี พ.ศ. 2548

อุปกรณ์	ราคา (บาท)	ปริมาณ/หน่วย	รวม (บาท)
กะละมัง	45	4	180
ถังน้ำ	350	4	1,400
เตา	800	3	2,400
กระทะ	900	6	5,400
รวม			9,380

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ